

Remissvar - Ett likvärdigt betygssystem

Förvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar förvaltningens förslag till yttrande och översänder det som Katrineholms kommuns svar till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Katrineholms kommun har beretts möjlighet att yttra sig gällande Utbildningsdepartementets remiss om ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18).

Målet med utredningen är att föreslå förändringar i betygs- och meritvärderingssystemet med syfte att skapa ett mer likvärdigt och rättvisande system som samtidigt fungerar som ett rättssäkert urvalsinstrument för vidare studier.

Utredningen utgår från en problembild som innebär att betygssättningen idag inte är likvärdig. Olika lärare kan ställa olika krav för de olika betygsstegen, vilket leder till varierande betyg. Vidare bedöms så kallad betygsinflation vara problematiskt då meritvärden är urvalskriterier för vidare studier. En utgångspunkt är att det inte är möjligt att genomföra de åtgärder som krävs för att skapa en mer likvärdig betygssättning genom förändring av nuvarande betygskriterier utan kräver en större förändring.

Den nya betygsskalan som föreslås innebär en skala som går från 1 – 10. Varje steg på skalan ska ha identifierade betygskriterier. Betygsstegen 1 – 3 motsvarar mindre än godtagbara kunskaper, 4 – 5 godtagbara kunskaper, 6 – 7 goda kunskaper, 8 – 9 mycket goda kunskaper och 10 utmärkta kunskaper.

Ärendet har remitterats till vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden samt bildningsnämnden.

Ärendets handlingar

- Protokollsutdrag vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden 2025-04-28, § 28, med tjänsteskrivelse
- Protokollsutdrag bildningsnämnden 2025-05-13, § 30, med tjänsteskrivelse
- Remiss – Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) - [Ett likvärdigt betygssystem - Regeringen.se](#)

Yttrande

Den övergripande bedömningen är att förslaget har många förtjänster och kan bidra till ökad betygsspridning och samtidigt ökad likvärdighet vilket också är de effekter som utredningens förslag önskar uppnå.

Vissa av de föreslagna förändringarna bedöms dock kunna medföra vissa riskaspekter som bör beaktas.

Katrineholms kommun ställer sig i stort positiv till utredningens förslag och delar bedömningen att det nuvarande betygssystemet varken är likvärdigt eller rättssäkert. Vidare instämmer Katrineholm i att det finns ett behov av att utveckla nya former för att minska skolrelaterad stress och ohälsa bland elever, samt att motverka oskälig påverkan och press på betygssättande lärare.

Det är också tydligt att nuvarande modell för meritvärdering skapar orättvisa förutsättningar för elever och därmed förlorar sin legitimitet som urvalsmetod till vidare studier. Katrineholms kommun anser att utredningens förslag, tillsammans med förslagen i Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) och Kunskap för alla (SOU 2025:19), sammantaget skapar bättre förutsättningar för att både främja ämneskunskaper och erbjuda fler utbildningsvägar. Det är dock svårt att fullt ut värdera varje utredningsförslag isolerat då de behöver ses som en helhet.

Vidare ser Katrineholms kommun det som positivt att lärarnas professionella bedömning även fortsättningsvis ska baseras på ett varierat bedömningsunderlag, där skriftliga prov inte blir ensamt avgörande. Många elever har svårt att visa sina kunskaper och färdigheter enbart genom skriftliga prov varför kontinuerlig bedömning i undervisningens olika sammanhang är viktig. Samtidigt välkomnas förslaget att betygssättningen inte enbart ska bygga på den enskilde lärarens bedömning. Införandet av kalibrering bedöms kunna bidra till ökad rättssäkerhet i betygssättningen, men kräver en hög grad av samarbete och samråd mellan lärare på både ämnes- och skolnivå.

Katrineholm delar dock inte helt utredningens uppfattning att det föreslagna systemet i sig kommer att minska så kallad provstress. Om slutproven ges ökad tyngd i betygssättningen finns en risk att elevens stress snarare förstärks. Det är inte heller självklart att lärarnas upplevda press minskar då deras bedömning fortsatt utgör en betydande del av betygssunderlaget och slutprov inte föreslås i alla ämnen. Problem kring press och påtryckningar vid betygssättning riskerar därmed att kvarstå.

Utredningens förslag kan även medföra pedagogiska och kommunikativa utmaningar, särskilt i dialogen med elever och vårdnadshavare. Initialt bedöms arbetsbördan för lärarna öka och lärarens roll i betygssättningen riskerar att bli otydlig; något som i förlängningen kan påverka läraryrkets status. Tidsramen för slutprov, kalibrering och betygssättning är också oklar. Det väcker frågor om hur studie- och yrkesvägledare ska kunna stödja elevernas gymnasieval när de endast har tillgång till lärarbedömda betygsvärden inför valen.

Katrineholm anser att utredningens förslag om bedömningssamråd är centrala för ett rättssäkert och transparent betygssystem. Såväl ämnesspecifika som skolövergripande samråd kommer att krävas både inom och mellan skolor. Särskilt mindre skolor, med få ämneskollegor, kommer att behöva stöd genom centralt organiserade samråd. Detta ansvar bör inte ligga enbart på rektor utan delas av huvudmannen. Det är dock viktigt att beakta att samråden kommer ta en hel del tid i anspråk från en lärarkår där tidsbrist redan är ett etablerat faktum. Detta betyder att förslaget om krav på samråd kommer kräva organisatoriska förändringar som kan vara kostnadsdrivande för huvudmannen.

Bedömningen är att slutproven kan bidra till ökad likvärdighet, men att genomförandet riskerar att bli administrativt betungande och kostsamt. En rad tekniska lösningar behöver utvecklas och implementeras och erfarenheterna från digitala nationella prov visar med all tydlighet svårigheten och komplexiteten i att få liknande system på plats.

Vidare delar inte Katrineholm utredningens uppfattning att den centrala rättningen i sig kompenserar för den ökade arbetsbördan som kalibrering och samråd innebär. För att reformen ska bli framgångsrik är bedömningen att det krävs att medel tillförs huvudmännen snarare än att resurser omfördelas till staten.

När det kommer till Komvux och det nya betygssystemet ser det lite annorlunda ut i jämförelse med betygssättningen i de andra skolformerna. Nedan följer därför Katrineholms bedömning med särskilt fokus på det. Komvux är över lag en flexibel skolform som ska underlätta för elever att när det passar deras förutsättningar beredas möjlighet att studera under lättillgängliga former i förhållande till deras behov. Detta finns även reglerat i 2 kap. 25 § förordningen om vuxenutbildning.

Utredningen bedömer att förslagen inte kommer att ha en begränsande inverkan på elevens möjlighet att söka vidare till högre studier. Ett mer begränsat provgenomförande bör heller inte hindra utbildningsanordnarnas möjligheter att bedriva kontinuerlig utbildning enligt utredningens uppfattning.

Genom den analys som gjorts har emellertid Katrineholms kommun vissa farhågor om att dessa begränsningar kan innebära vissa återverkningar, både för elever och verksamhet.

Enligt utredningen ska enbart resultatet på nationella slutprov används för kvalificering till högre utbildning om en elev studerat inom komvux även om vissa undantagssituationer nämns. Detta riskerar potentiellt att ge en mindre rättvis bild av en elevs samlade färdigheter och kunskaper. Ett scenario kan vara om en elev är väldigt duktig och besitter goda kunskaper i ämnen som inte har nationella slutprov men enbart godtagbara kunskaper i ämnen där slutprov ges så är det till nackdel för den aktuella eleven.

Detta kan innebära att elever söker vissa ämnen under vissa perioder varje år för att matcha tiden för slutproven, vilket troligtvis kan leda till söktoppar för perioder i ämnen där slutprov ges. Detta skulle kunna påverka hur elever väljer att planera sina studier och indirekt påverka flexibiliteten i studieplaneringen. Fler slutprov per år än de som föreslås i utredningen skulle därför ge eleverna större frihet och flexibilitet i sin studieplanering.

Ämnen där slutprov ges blir således viktigare än andra ämnen när det gäller kvalificering till fortsatta studier. Vissa ämnen är redan idag viktigare för vidare studier, men med förslaget i remissen blir vissa ämnen än viktigare, framför allt på komvux. Slutproven mäter inte heller allt i respektive ämne, vilket gör att man i urval för vidare studier enbart mäter och tar hänsyn till vissa kunskaper och färdigheter hos elever som studerat inom komvux.

En konsekvens av förslaget är att incitament för eleverna att prestera så bra som möjligt i kurserna/nivåerna/ämnena minskar eftersom en 4: a i betyg är det som behövs för vidare studier och betyg över 4: a inte ger konkurrensfördel vid ansökan till vidare studier. I ämnen där nationella slutprov finns skulle incitamentet vara högre att få ett högre betyg/djupare kunskaper i ett ämne eftersom förvärvade kunskaper i ämnet skulle kunna påverka provresultatet på slutprovet.

För komvux del behöver troligtvis en organisation för nationella slutprov byggas upp. Eftersom slutproven skrivs samtidigt med gymnasieskolorna finns eventuella möjligheter för gemensam samordning.

Prövningar för att höja betyg kommer troligtvis minska inom komvux eftersom elever med betyg 4–10 inte kommer kunna genomgå en prövning vid komvux. Detta är också rimligt eftersom lärarens betyg inte räknas med vid ansökan till högre utbildning. Detta förväntas minska antalet prövningar inom komvux. Däremot kanske antalet elever som vill genomföra slutprov på komvux kommer öka eftersom poängen vid nationella slutprov blir avgörande vid ansökan till högre utbildning. Detta är något som behöver tas i beaktande när komvux organiserar inför nationella slutprov. Förändringen kan också få effekten att vissa elever väljer att genomföra högskoleprovet i stället för upprepade slutprov, vilket också nämns i utredningen.

En pedagogisk risk med införandet av slutprov är att lärare i ämnen där slutprov ges, i såväl gymnasieskolan och komvux, indirekt snedvrider undervisningen för att rusta eleverna inför slutprovet och skapar en "plugga/undervisa inför provet-pedagogik". Detta medför en risk att vissa kunskaper och färdigheter som inte behandlas i slutprovet får ett mindre utrymme i undervisningen och således påverkar djupet och bredden i undervisningen.

Det är svårt att bedöma hur den nya betygsskalan kommer påverka bedömningspraktiken inom komvux. Förslaget gällande betygsättning skiljer sig från hur betygsättning fungerar idag, men om materialstöd och bedömningsanvisningar är tydligt utformat behöver det inte försämra eller försvåra betygsättningen. I vissa ämnen kommer det ges återkoppling i form av resultat på de nationella slutproven. Resultatet på slutproven kan i bästa fall ge lärarna återkoppling gällande den egna och skolans bedömning. Förhoppningsvis kommer dessa resultat fungera som ett bra underlag för att utveckla det framtidskridande arbetet gällande bedömning och betygsättning i det aktuella ämnet.

Varför det inte krävs något bedömningssamråd på komvux motiveras tydligt i remissen. Däremot kommer det alltid behövas arbete med bedömningsfrågor i syfte att utveckla lärarnas bedömningskompetens. Detta för att skapa samsyn samt säkerställa rättvisa och likvärdiga betyg. Remissen tar upp aspekter som påverkar förutsättningen för likvärdiga bedömningar inom komvux som till exempel korta kurser och distansstudier. Dessa förutsättningar skiljer sig mycket från förutsättningarna som återfinns i gymnasieskolan.

Vissa lärare inom komvux blir ofta ensamma i sitt ämne och får således ingen att diskutera och arbeta med när det gäller bedömningsfrågor i ämnet. I sådana situationer behöver läraren ibland skapa egna nätverk för att diskutera bedömnings- och ämnesfrågor.

Avslutningsvis anser Katrineholm att den föreslagna tidplanen för stegvis införande är, trots intentionen, mycket snäv. Förslagen innebär genomgripande förändringar för skolorganisationer och lärare och kräver omfattande informations- och utbildningsinsatser. Samtidigt befinner sig skolväsendet redan i en period av flera parallella reformer. Det finns därför en påtaglig risk att implementeringar krockar och leder till överbelastning i verksamheterna samt att det blir övermäktigt för skolorganisationer att hinna med. Ett skolväsen i konstant reform riskerar att skapa trötthet och tappad riktning. Det kommande decenniet riskerar att bli en tid av ständig förändring, i en redan förändringstrött skola.

Skolhuvudmännen måste ges kompensation och rimliga förutsättningar för att säkerställa ett likvärdigt och hållbart införande.

Förvaltningens bedömning

Kommunledningsförvaltningen gör ingen annan bedömning än vad som framgått av vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämndens- respektive bildningsnämndens yttranden.

Rasmus Berglöv
Utredare

Beslutet skickas till:

Regeringskansliet – Utbildningsdepartementet

Akten